

VERSLAG

over de werkzaamheden van de Commissie in 1980

Mijnheer de Minister,

De statutaire vergaderingen (drie algemene en zes afdelingsvergaderingen) hebben plaatsgehad te Brussel op 28 januari, 19 mei en 27 oktober 1980 in de lokalen van de Universitaire Stichting. Een vergadering van de subcommissie, belast met de straatnaamgeving en straatnaamverandering in het Nederlandstalig landsgedeelte werd op 11 juni 1980 te Gent ingericht. Op de algemene vergadering van 27 oktober werd hulde gebracht aan Dr. Jules HERBILLON, die vijftig jaar geleden tot lid van de Commissie benoemd werd.

Lezingen gehouden op de algemene vergaderingen :

F. DEBRABANDERE : *Enkele Vlaamse familienamen van Romaanse herkomst.*

In het oude graafschap Vlaanderen zijn er talrijke familienamen die een min of meer Vlaamse vorm aangenomen hebben, maar die van Romaanse — meestal Pikardische — herkomst zijn. Namen met *-el*-suffix worden als *-eel*-namen herkend (Bruneel, Rosseel, Blondeel). Maar *-el* werd in het Frans *-eau* (chastel - château) en deze *eau*-spelling was oorspronkelijk een fonetische weergave van een drieklank, die in vervlaamste familienamen als *-eeuw* overgeleverd werd : Rosseeuw, Anseeuw, Catteeuw, Platteeuw, Watteeuw, Calleeuw).

Dichter bij de Franse uitspraak staan vormen met *-auw*, zoals Bultieuw (uit Bulteau, Bultel), of Callieuw (uit Caillau).

Fr. *-on* werd in Zuid-Nederland meestal *-oen*, vgl. Bretoen, anjoen (oignon), kaproen, messelioen (mesteillon), vizioen, galjoen, meloen, seizoen, enz., zodat we Capoen uit Pik. capon en Demoen uit Dumon(t) kunnen verklaren. Daarnaast vinden we ook de evolutie *-uun*, *-uin*, vgl. azjuun, Schaluin, kapruin, masteluin, wat een verklaring is voor de vorm Capuyns naast Capoen. De uitgang *-ion* is soms wel eens ongewijzigd overgenomen zoals in Crickelion uit Criquillon, maar daarnaast komt dan weer de vorm Crikillie voor (zoals in natie, statie voor nation, station).

Een naam als Callewier is vanzelfsprekend alleen te verklaren met oude naamvormen, zoals 1382 Kelgevier, of 1292 Gerart de le Cailluière (Flines). De *-lg-* is de weergave van de gemouilleerde *-l-* en een *caillouière* was een „lieu rempli de cailloux” (Godefroy), een plaats met keien (zie hierover *De Leiegouw*, XXI [1979], 390). Een naam als Galgaert zou daarom wel als Gaillard verklaard kunnen worden, Beyngaert als Baignard en Keyngaert is duidelijk uit Caignard te verklaren, zoals trouwens ook het Ndl. woord kanjer.

Soms wordt gewoon het lidwoord vertaald, zoals in Defever uit Lefèvre. *De* kan ook gewoon een adaptatie zijn van *du*, zoals in Devlo of Deflou uit Dufflot.

De *-ch-* wordt als *-s-* aangepast in Marissael uit Maréchal, Sinnessael of Senesael uit Sénéchal, Seynaeve uit Chenave (zie W. Beele, *Naamkunde*, X (1978), 268-270).

Ook de aanloop *ver-*, die meestal zuiver Dietse namen verraadt, kan voor verrassingen zorgen: Verbaeys = Van Robaeys (= de Roubaix), Verlonje = van der Loenge = van Luigne, Vervaeke is niet van der Vaeke, maar afkomstig van een gemeente in Noord-Frankrijk, vgl. 1291 Biertous des Farvakes (Flines).

Dit was natuurlijk slechts een lukrake greep uit de zo talrijke familienamen van Romaanse, vaak Pikardische, oorsprong.

R. MANTOU : *Influences picardes et flamandes dans le français des plus anciens comptes domaniaux de Herzele (1386-1394)*.

M. GYSSELING : *De prehistorische volksnamen in Gallië en Germanië*.

De tekst van deze lezing is *in extenso* verschenen in *Handelingen*, LIV (1980), blz. 25-40.

Lezingen gehouden in de Vlaamse afdeling :

A. VAN LOEY : Krekelenberg.

De tekst van deze lezing verscheen *in extenso* in *Handelingen*, LIII (1979), blz. 161-169.

A. STEVENS : *Enkele problemen bij de straatnaamgeving.*

Het voorstel om in samenstellingen met een toponiem of een abstractum als eerste lid geen verbindings-*s* meer te schrijven, vindt geen meerderheid. De vergadering meent dat hier de officiële spellingregeling gevolgd moet worden.

Het aaneenschrijven van straatnamen met een onverbogen adjectief in het eerste lid levert geen moeilijkheden op. Er ontstaat evenwel een langdurige discussie over het al dan niet aan elkaar schrijven van composita als het eerste lid een verbogen bn. is. In het Nederlands is hier over het algemeen een tendens om aan elkaar te schrijven (Hogeweg, Gentsesteenweg). Sommige leden menen evenwel dat er uitzondering gemaakt dient te worden, als het tweede lid een zelfstandige plaatsnaam is (Grote Markt, Oude Markt, Oude Warandestraat).

De discussie is niet uitgepraat en zal aan een subcommissie worden toevertrouwd (zie verder).

J. GOOSSENS : *Tweede vragenlijst van de Atlas Linguarum Europae.*

Voor de enquête IIA van de tweede vragenlijst stelt spr. voor om hetzelfde net te gebruiken, als hij althans op dezelfde medewerkers kan blijven rekenen. Voor IIB komen slechts vier gebieden in aanmerking : West- en Frans-Vlaanderen (Izenberge), Oost-Vlaanderen (Landegem), Brabant en Antwerpen (Aarschot) en Limburg (Alken). Voor IIC (schapenteelt) wordt aan het noorden van de Kempen gedacht.

F. DEBRABANDERE : *De familienaam Laridon.*

De naam is aan geen enkele soort- of eigennaam vast te knopen. Dauzat verwijst naar het hondje Laridon in de fabel van La Fontaine, een „speketer” dus, maar die naam moet veeleer als een geleerde vorming van de dichter worden beschouwd. De vergelijking van de verschillende varianten brengt spr. ertoe de volgende

ontwikkeling te stellen : Loridan - Lorida - Larida. Anderzijds kon -o- tot -eu- worden (vgl. Morice - Meurisse), wat de Fn. Leuridan/Leurida opleverde. De verklaring van Vincent als vleitvorm van Pik. Leurens uit Laurent wordt afgewezen. Spr. aanvaardt de verklaring van Dauzat voor Lorida/Loréda, nl. uit Loredano, Loreto, afkomstig van Loreto.

F. DEBRABANDERE : Oudaan en « dos d'âne ».

Spr. behandelt hier het woord *Oudaan*. Hij vermeldt vindplaatsen in Antwerpen, 's-Gravenwezel, Turnhout, Utrecht, Duinkerke, Menen en Kortrijk. Een oudaan was een gemetselde dwarsmuur, uitgerust met een ophaalsluis, waarvan het mechanisme beschermd werd door een overkapping. Het woord werd al vroeg niet meer begrepen en gaf aanleiding tot volksetymologische vormen als „oude hane”, „houd aan”. Zelfs Moerman verklaart Oudaan als „oude a”, maar dat is uitgesloten.

Spr. meent dat oudaan, oudane hetzelfde woord zou kunnen zijn als Duits Altan(e), dat dan weer opklimt tot Ital. altana „open plat op een dak, overdekte galerij, balkon”. De betekenis „balkonachtig aanbouwsel, overdekt platform” kan makkelijk zijn overgegaan op zo een overkapte muurdam aan de stadswal.

Aangezien Oudfr. dodane, dodenne haast nooit een *s* bevat, gelooft Spr. niet dat dit oord als „dos d'âne” te verklaren is. Hij vermoedt dat dodane het Mnl. woord d'oudane is, met aanhechting van het proklitische lidwoord *d'* (de); vgl. omgekeerd Ndl. lommer uit Fr. l'ombre.

Lezingen gehouden in de Waalse afdeling :

A. GOOSSE : *Administration et toponymie.*

P. RUELLE : *Quelques termes borains désignant la « raclée ».*

L. LÉONARD : *Le dialecte wallon aujourd'hui en Wisconsin.*

Door K.B. van 9 november 1979 werd het door Dhr. Maurice YANS ingediende ontslag als werkend lid van de Commissie aanvaard en hem het erelidmaatschap van

deze functie verleend. Hij wordt op 27 oktober 1980 door de heer Léon WARNANT, corresponderend lid, als werkend lid opgevolgd. Ter vervanging van de heer L. WARNANT wordt de heer Jean GERMAIN, bibliothecaris aan de Université Catholique de Louvain, tot corresponderend lid verkozen (27.10.1980).

Publikaties van de Commissie : Deel LII (1978) van de *Handelingen* is in maart 1980 verschenen. Deel LIII (1979) van de *Handelingen* zal in maart 1981 verschijnen. Het bevat, buiten het gewone administratieve gedeelte, de volgende bijdragen : *Le type « aune » en Wallonie, spécialement dans la toponymie des provinces de Liège et de Luxembourg* door R. TOUSSAINT, het vierde deel van de verhandeling *Le vocabulaire des actes originaux rédigés en français dans la partie flamingante du comté de Flandre (1250-1350)* door R. MANTOU, *Krekelenberg* door A. VAN LOEY, *Vorm en functie van de aanspreekvormen in West- en Frans-Vlaanderen* door R. WILLEMYNS, en het eerste deel van *Toponymie van Brecht* door R. VAN DEN EECKHAUT. Deel LIV (1980) van de *Handelingen* is in druk en zal waarschijnlijk vóór einde 1981 verschijnen.

De uitgaven van de Commissie werden regelmatig uitgedeeld aan alle instellingen, tijdschriften en personen met wie wij *ruilbetrekkingen* onderhouden. Honderdvijftig exemplaren van de *Handelingen* werden de wetenschappelijke centra van de Belgische universiteiten ter beschikking gesteld voor vorsers en studenten die bijzonder belang stellen in dialectologische en naamkundige studies.

Inzake *straatnaamgeving en straatnaamverandering* werd de Commissie in 1980 geraadpleegd door 88 (Waalse, Brusselse en duitstalige gemeenten, waarvan de namen hierna volgen : Aat, Andenne, Anderlecht, Ans, Arbrefontaine, Aubange, Aywaille, Bergen, Berloz, Bertrix, Binche, Bittingen, Blégny, Bleiberg, Brugelette, Bütgenbach, Char-

leroi, Chastre, Châtelet, Chaumont-Gistoux, Chièvres, Chiny, Colfontaine, Courcelles, Dalhem, Dinant, Edingen, Eigenbrakel, Elsene, Erquelines, Estinnes, Fernelmont, Ferrières, Fleurus, Frameries, Froidchapelle, Ganshoren, Gedinne, Geer, Geldenaken, Gesves, Habay, Ham-sur-Heure, Hensies, Herstal, Hoei, Hotton, Incourt, Juprelle, Kelmis, Komen, Les Bons Villers, Lierneux, Luik, Moeskroen, Morlanwelz, Musson, Namen, Neupré, Onhaye, Orp-Jauche, Ottignies-Louvain-la-Neuve, Pecq, Péruwelz, Perwez, Pont-à-Celles, Quaregnon, Raeren, Rendeux, Sambreville, Sankt Vith, Seneffe, 's-Gravenbrakel, Sint-Lambrechts-Woluwe, Sivry-Rance, Soumagne, Stavelot, Thimister-Clermont, Thuin, Trooz, Tubeke, Verviers, Virton, Vorst, Watermaal-Bosvoorde, Waver, Welkenraedt, Wezet. De Bestendige Commissie voor Taaltoezicht heeft de Waalse afdeling om advies verzocht betreffende de Franse vertaling van een aantal straatnamen van Sint-Genesius-Rode, een Vlaamse gemeente met faciliteiten. De Vlaamse afdeling heeft advies uitgebracht bij vertalingen uit het Frans vanwege de gemeente Edingen; de gemeentebesturen van Herk-de-Stad, Lange-mark, Merchtem, Merksem, Nieuwpoort, Sint-Truiden, Wemmel en Zaventem, die haar nog om advies verzochten, werden naar de onderscheiden Provinciale Commissies verwezen.

De subcommissie van de Vlaamse afdeling (leden : F. Debrabandere, M. Gysseling, A. Stevens, R. Van Passen en, als gastlid, C. Marynissen), die op 14 juni 1980 vergaderde, heeft het volgende regelsysteem voor de spelling van de plaats- en straatnamen aangenomen :

1. De spelling van gemeente- en gehuchtnamen in straatnamen moet overeenstemmen met de huidige officiële spelling.
2. Familienamen behouden hun spelling.

3. Oude straatnamen kunnen eventueel een oude of lokale taalvorm behouden.

4. In samenstellingen met een adjectief wordt het adjectief verbogen, ook zonder lidwoord. Er wordt evenwel voorgesteld het lokale gebruik te volgen.

5. Persoonsnamen behouden hun spelling. Het laatste deel wordt aaneengeschreven met het element *-straat*, enz. Als algemene regel wordt aangenomen om geen titels meer te noemen.

6. Samenstellingen worden aan elkaar geschreven. Voor de tussenletters *-n-* en *-s-* geldt de officiële regeling van de woordenlijst.

7. Adjectieven op *-en* of *-er* worden aan *-straat*, *-laan*, enz. vastgeschreven.

8. Adjectieven worden aan de plaatsaanduiding vastgeschreven als het gaat om straten in de enge zin (b.v. *-weg*, *-straat*, *-straatweg*, *-rijksweg*, *-laan*), d.w.z. als het tweede lid als een appellatief aangevoeld wordt.

9. Slaat het adjectief op het eerste deel van een samenstelling, dan wordt alles aaneengeschreven, b.v. *Rijckeklarstraat n.a.v. oudemannenhuis*.

10. Slaat het adjectief op het geheel van de samenstelling, dan wordt het adjectief los van die samenstelling geschreven (en zonder koppelteken), b.v. *Grote Kraaiwijk*, *Kleine Kraaiwijk*.

11. Plaatsnamen met voorzetselaanloop worden niet aaneengeschreven, b.v. *Achter de Kerk*, *Onder de Toren*.

12. Plaatsnamen met de aanloop *ten* of *ter* worden

a) los geschreven als het *straat-*, *plein-*, *veld-*, *huis-* of *hoevenamen* zijn, b.v. *Ter Beke*, *Ten Hoge*, *Ten Bos*;

b) aaneengeschreven als het *namen van steden, dorpen of gehuchten* zijn, b.v. *Terneuzen*, *Tervuren*, *Tersluis*, *Terbiest*. Samenstellingen ervan met *-straat*, *-plein*, enz. worden altijd aaneengeschreven.

13. Namen waarvan de delen gescheiden worden door een voorzetsel of door *ten/ter*, worden los van elkaar geschreven. Het voorzetsel wordt met kleine letter geschreven. Voorbeelden : *Hof van Tichelen*, *Hof van Delftlaan*, *Hof ter Bekelaan*.

14. a) Straatnamen die bestaan uit een telwoord en een substantief in het meervoud, worden los geschreven en met twee hoofdletters, b.v. Vijf Koppen, Acht Zaligheden, Vier Uitersten.

b) Is het tweede element een plaatsaanduiding, dan wordt het geheel aaneengeschreven, b.v. Vijfhuizen, Vierwegen, Vijfwegen.

15. Plaatsnamen van het type Houthalen-Oost, Gemeneweide-weg-Noord, Coupure-Rechts worden verbonden door een koppeltaken.

Een delegatie van beide afdelingen van de Commissie (de heren Draye, Gysseling en Debrabandere voor de Vlaamse afdeling, en Herbillon, Goosse en Lechanteur voor de Waalse afdeling) en de heer Boileau, algemeen secretaris, hebben op 7 mei 1980, samen met de heer Verberckt, leidend ambtenaar van het Nationaal Geografisch Instituut, aan een werkvergadering betreffende de normalisering van de plaatsnamen deelgenomen. Bij die gelegenheid werd een nieuwe overeenkomst tussen beide inrichtingen gesloten. Deze overeenkomst, die op de plenaire vergadering van 27 oktober 1980 werd goedgekeurd, is van 1 januari 1980 af geldig. Op die manier wordt de *taalkundige revisie van de geografische namen van de stafkaarten* naar nieuwe richtlijnen voortgezet. Voor de Vlaamse afdeling heeft het Instituut voor Naamkunde te Leuven, onder leiding van de heer K. ROELANDTS, 1638 toponiemen onderzocht, die in de dossiers van de volgende 48 gemeenten uit de provincies Antwerpen, Brabant, Oost- en West-Vlaanderen voorkomen: Aalst, Aalter, Ardooië, Asse, Bonheiden, Boom, Boortmeerbeek, Buggenhout, Deinze, Dentergem, Duffel, Gavere, Gent, Grimbergen, Hekelgem, Ingelmunster, Izegem, Kapelle-op-den-Bos, Kruishoutem, Lebbeke, Londerzeel, Lovendegem, Mechelen, Meise, Merchtem, Meulebeke, Nazareth, Nevele, Oostkamp, Oostrozebeke, Opwijk, Pittem, Puurs, Roeselare, Ruiselede, Rumst, Sint-Katelijne-Waver, Sint-

Martens-Latem, Steenokkerzeel, Tielt, Vilvoorde, Wemmel, Wielsbeke, Willebroek, Wingene, Zemst, Zingem, Zulte.

De Waalse afdeling, onder leiding van de heer J. HERBILLON, heeft 1863 toponiemen onderzocht, die in de dossiers van de volgende 34 gemeenten voorkomen : Assesse, Belœil, Bernissart, Binche, Boussu, Chièvres, Ciney, Colfontaine, Dinant, Dour, Durbuy, Erquelines, Estinnes, Frameries, Hamois, Havelange, Hensies, Honnelles, Hotton, Houyet, Jurbise, Lens, Le Rœulx, Marchen-Famenne, Mons, Nassogne, Quaregnon, Quévy, Quiévrain, Rochefort, Saint-Ghislain, Soignies, Somme-Leuze, Yvoir.

De Commissie blijft haar medewerking verlenen aan het totstandkomen van de *Atlas Linguarum Europae*, onder leiding van de heer A. WELJNEN (Nederland). Verantwoordelijk voor de Germaanse dialectgebieden van België blijft de heer Jan GOOSSENS, en voor de Romaanse dialectgebieden wordt de heer Willy Bal door de heer Jean LECHANTEUR vervangen.

Met verschuldigde hoogachting,

Luik en Gent, 31 januari 1981.

De Secretaris,

A. BOILEAU.

De Voorzitter,

C. TAVERNIER-VEREECKEN.